

HET VERHAAL VAN PESACH

Meer dan drieduizend jaar geleden was er hongersnood in het land K'ná'an. Ja'akov, een van de stamvaders van het joodse volk, verhuisde daarom samen met zijn kinderen en kleinkinderen naar Egypte waar wel voldoende voedsel was.

Er gingen veel jaren voorbij, en de familie van Ja'akov werd groter en groter. Het was een heel volk geworden. Ze woonden nog steeds in Gosjen, een provincie van Egypte en ze hadden het daar naar hun zin. Er waren mooie groene weilanden langs de rivier de Nijl waar de geiten en de schapen konden grazen en in Gosjen was altijd voldoende te eten. Bijna niemand dacht nog aan K'ná'an.

Maar net zoals hun voorvader Avraham geloofden de joden in één God. Ze geloofden niet, zoals de Egyptenaren, in een hele hoop goden en ze geloofden ook niet dat de zon een god was zoals de mensen in Egypte.

De farao die nu over Egypte heerste had nog nooit van Ja'akov en zijn zoon Josef, die ooit onderkoning van Egypte was, gehoord. Dat was allemaal gebeurd in de tijd van zijn betovergrootvader en interesseerde hem helemaal niet. Hij had alleen maar te maken met dat volk in Gosjen, dat steeds maar groter werd en dat door de Egyptenaren het volk van de Hebreëen werd genoemd.

Eens op een ochtend riep de farao zijn raadgevers bij elkaar. Wat moeten we met die Hebreëen in Gosjen? vroeg hij. Het worden er steeds meer, en ze zijn bovendien erg sterk. Ze werken wel lekker hard voor weinig geld. Dus ik wil ze graag houden. Maar stel je voor we aangevallen worden door een vijand en ze met die vijand mee gaan vechten. Of dat ze uit Egypte willen vertrekken... Ik denk dat we maar een beetje strenger tegen ze moeten zijn.

De raadgevers knikten instemmend. En de farao stuurde meteen boodschappers door heel Egypte met het volgende bericht: 'Attentie, attentie! Hier volgt een bericht van de farao. De Hebreëen moeten met zijn allen twee grote steden bouwen. En wie weigert, zal zwaar worden gestraft!

Zo werden de joden slaven van de farao. Ze moesten heel hard werken. Zodra de zon op kwam begonnen ze al met stenen te sjuwen, en ze mochten pas ophouden wanneer het weer donker werd. Niet alleen grote en sterke mensen moesten werken, zelfs kleine kinderen hielpen mee. Maar het werd nog veel erger. Want op een dag riep de farao de Hebreeuwse vroedvrouwen bij zich en zei: Er worden veel te veel joodse kinderen geboren. Daarom beveel ik jullie het volgende: als er ergens een joods jongetje geboren wordt, dan moeten jullie hem doden. De meisjes mogen jullie laten leven.'

Wat een afschuwelijke opdracht. Natuurlijk deden de vroedvrouwen niet wat de farao had bevolen. En toen de farao ze vroeg waarom ze de jongetjes lieten leven, logen ze en zeiden: 'Egyptische vrouwen zijn anders dan Hebreeuwse. De Hebreeuwse vrouwen zijn vol levenskracht en als ze moeten bevallen is het al gebeurd voordat wij er bij zijn. We zijn steeds te laat.

De farao was woest en gebod zijn hele volk dat wie een Hebreuws jongetje zag, hem in de rivier de Nijl moest gooien. Een gruwelijk bevel. Hoe konden de Hebreëen hun zoontjes beschermen tegen zo'n wreedheid?

Op een dag kreeg een vrouw die Jochèved heette een baby. Ze had steeds gehoopt dat het een meisje zou worden, maar o hemel, het was een jongetje. Wat nu? Zij en haar man probeerden hem natuurlijk voor de Egyptenaren te verborgen te houden. Maar toen het jongetje groter werd, en hij harder huilde, werd het steeds gevaarlijker. Op een dag zouden de soldaten van de farao hem horen en zou hij zeker vermoord worden.

Daarom maakte moeder Jochèved een stevig waterdicht mandje waar ze haar kindje voorzichtig in legde. Samen met haar dochter Mirjám zette ze het mandje tussen het riet dat langs de oever van de rivier de Nijl groeide in het water. Mirjám bleef wachten om te zien wat er zou gebeuren. Het mandje dobberde zachtjes op het water en dreef steeds verder weg.

Een eindje verderop aan de rivier wandelde de prinses met haar vriendinnen langs het water. Hee, wat zag ze daar? Het leek wel alsof er een mandje tussen het riet dreef. Ze vroeg een van haar dienstmeisjes om het te pakken. "Ik ben zo benieuwd wat er in zit," zei ze tegen haar vriendinnen. "Misschien is het wel een cadeautje..." Voorzichtig deed ze het mandje open en "ach...." riepen ze allemaal.

"Is het geen schatje?" zei de prinses toen ze het baby'tje zag. "Wat een mooi kindje. Het is vast van de slaven. Kijk nou, wat lacht hij lief naar me. Ik denk dat ik hem maar meeneem naar het paleis. Ik ga aan mijn vader de farao vragen of ik hem mag houden om mee te spelen". "Maar kleine kindjes moeten toch melk bij hun mama drinken?" vroeg een vriendin. "We kunnen vast wel een lieve moeder vinden die dat wil doen," zei de prinses. Dat was het moment waarop Mirjám tevoorschijn kwam. Haar hart bonsde toen ze de prinses zag die haar broertje in haar armen hield. Heel dapper stapte Mirjám naar de prinses toe en zei zachtjes: "Ik weet wel iemand die voor dit kindje kan zorgen." Even was het stil. Toen zei de prinses: "dat vind ik een heel goed idee van je."

Samen gingen ze naar Mirjám's moeder toe, die

natuurlijk meteen beloofde dat ze heel goed voor het baby'tje zou zorgen.

"U moet hem maar vaak naar het paleis brengen" zei de prinses. "Dan kan ik fijn met Mosjè spelen". "Mosjè?" vroeg iedereen. "Ja," zei de prinses, "zo noem ik hem. Want Mosjè betekent: ik heb hem uit het water gehaald". En zo gebeurde het. De kleine Mosjè kwam vaak in het paleis van de farao. Hij leerde nette manieren en sprak deftig Egyptisch zoals de prinses. Hij leerde ook Egyptisch lezen en schrijven. En toen hij groter werd, bleef hij in het paleis wonen.

Op een dag, toen Mosjè al een jongeman was geworden, liep hij zich een beetje te vervelen in het paleis. Door het raam zag hij een van de opzichters van de farao op straat lopen. "Waar gaat u naar toe?" vroeg Mosjè. "Ik ga naar de slaven," antwoordde de man. "Even controleren of ze hun werk wel goed doen".

"Mag ik mee?" vroeg Mosjè. Hij was nieuwsgierig wat die slaven nou eigenlijk voor mensen waren want hij wist wel dat hij zelf eigenlijk ook bij dat volk hoorde al praatte hij daar nooit over.

Ze kwamen op een bouwterrein. En daar zag Mosjè de slaven. Hij zag hoe hard ze moesten werken. Ze maakten stenen van klei en stro, sjouwden ze op hun rug en bouwden er een stad van. Langs de kant stonden opzichters die hard gingen schreeuwen als ze vonden dat iemand te langzaam werkte. Mosjè werd woedend. Hij had zelf zo'n prettig leventje in het paleis, en hier waren slaven die de hele dag moesten werken in de brandende zon.

Toen zag hij hoe een van de opzichters een man met een zweep begon te slaan. En niemand zei er iets van. "Hou daar onmiddellijk mee op! Stop!" schreeuwde Mosjè. Maar de opzichter ging gewoon door met slaan. Toen kon Mosjè zich niet langer meer inhouden. Hij rende op de opzichter af, sloeg hem waar hij hem maar raken kon. En toen hij ophield zag hij dat hij de opzichter had doodgeslagen. Mosjè keek om zich heen. Niemand had het gezien. Vlug begroef hij de man in het zand en ging vlug terug naar het paleis.

De volgende dag ging hij weer naar de bouwplaats. Hij hoorde hoe twee slaven ruzie met elkaar aan het maken waren en zag dat ze elkaar begonnen te slaan. "Waarom doen jullie dat?" vroeg Mosjè. "Slaan de opzichters jullie al niet genoeg?" "Wie ben jij eigenlijk wel, meneertje?" zei een van hen. "Waar bemoei je je mee? Dat slaat zomaar een Egyptenaar dood en daarna smeet je hem vlug naar dat mooie paleis van je. En wie krijgen er de schuld van? Wij natuurlijk!" Geschrokken keek Mosjè om zich heen. Wie

wisten het nog meer? En inderdaad, de farao hoorde van het geval en gaf opdracht Mosjè ter dood te laten brengen.

Mosjè wist dat hij nog maar één ding kon doen. Hij vluchtte de woestijn in en zwierf daar een paar dagen rond. De woestijn was heet en hij kreeg vreselijke dorst. Toen kwam hij gelukkig bij een waterput waar meisjes hun dieren te drinken aan het geven waren. Met een van de meisjes raakte hij aan de praat. Ze heette Tsipóra, en haar vader Jitró nodigde hem uit om te blijven logeren. Na een tijdje trouwde Mosjè met Tsipóra. Samen met haar bleef hij bij Jitró wonen, in een grote tent in de woestijn. En daar, in de woestijn, liet God hem weten dat Hij een speciale bedoeling met Mosjè had. Mosjè moest naar de farao gaan om te vragen of het joodse volk uit Egypte mocht vertrekken. Mosjè wilde niet. Hij was geen groot spreker en misschien durfde hij ook wel niet. God gaf raad. "Je hebt een broer die Aharón heet," zei Hij. Die is een goed spreker, hij kan je helpen." Samen met Tsipóra ging Mosjè naar haar vader Jitró toe om raad. "Ga terug naar Egypte, Mosjè," zei die. "Doe wat God je gezegd heeft. Tsipóra kan zolang nog hier blijven". En zo ging Mosjè weer terug naar Egypte.

Een van de eerste mensen die Mosjè in Egypte tegenkwam was zijn broer Aharón. Wat was die blij om te merken dat hij een broer had. Mosjè vertelde wat God tegen hem gezegd had, en Aharón luisterde aandachtig. Hij was een verstandige man en liet meteen een heleboel mensen bij elkaar roepen. "God heeft ons verdriet gehoord en zal ons uit Egypte bevrijden," zeiden Mosjè en Aharón tegen de mensen. Die keken heel ongelovig. "Denk je dat het echt waar is?" fluisterden ze tegen elkaar. "Zou er dan toch een einde komen aan al onze ellende?"

Mosjè en Aharón gingen samen naar farao. Hoe het mogelijk was dat ze bij de machtige farao werden toegelaten? Dat weten we niet. Maar ze stonden voor hem en zeiden: "De Eeuwige heeft gezegd dat we drie dagen feest in de woestijn moeten vieren om Hem te eren. Daarom verzoeken we u ons hiervoor toestemming te verlenen. De Eeuwige zegt: laat Mijn volk gaan". Farao keek Mosjè en Aharón eens aan en zei: "Over wie hebben jullie het? Wie is die Eeuwige van jullie? Is Hij hier nieuw? En die God van jullie wil dat jullie drie dagen lang feest vieren en lopen te niks? Ik ken die Eeuwige van jullie helemaal niet. Dus waarom zou ik dan naar Hem luisteren? Jullie zijn alleen maar lui. Feestvieren doe je maar in je eigen tijd. Vooruit, aan het werk!".

"We waarschuwen u nogmaals, farao" zeiden Mosjè en Aharón. "De Eeuwige zegt: Laat Mijn volk gaan!". En Mosjè liet zijn stok op de grond vallen zodat hij een slang werd.

"Nog brutaal worden ook?" zei farao. "Als jullie niet uit jezelf ophoepelen wil ik wel een paar lijfwachten sturen om jullie daarbij te helpen, hoor. Nee, laat dat kunstje met die slang maar zitten. Dat ken ik allang". Zodra Mosjè en Aharón vertrokken waren liet farao de koninklijke schrijver komen. "Schrijf op!" zei hij. De man pakte zijn kleitablet en schreef: "De slaven krijgen voortaan geen stro meer om stenen te maken. Dat moeten ze zelf maar bij elkaar zien te zoeken. Maar ze moeten natuurlijk wel evenveel stenen maken als altijd".

Toen de joden de reactie van de farao hoorden begonnen ze te mopperen. Niet op farao, maar op Mosjè en Aharón. "Wat hebben jullie ons aangedaan?" zeiden ze. "De halve dag zijn we bezig om stro te zoeken, en we hebben nog geen kwart van de stenen die we moeten hebben. De opzichters zijn verschrikkelijk kwaad en slaan ons de hele dag. Het is alleen nog maar veel erger geworden".

Toen sprak God weer met Mosjè. "Ga nog een keer naar farao en zeg dat hij Mijn volk moet laten gaan. Als hij dat niet doet zal de rivier in **bloed** veranderen en alle vissen zullen sterven." Maar ook deze keer weigerde farao. En de Nijl werd rood en al het water in heel Egypte veranderde in bloed. Zeven dagen lang kon niemand het water gebruiken. Maar nog wilde farao het joodse volk niet laten gaan. Toen farao op een ochtend wakker werd zat er een kikker op zijn bed te kwaken. Eerst vond hij dat nog wel grappig, maar toen hij zijn sandalen aan wilde trekken zaten daar drie **kikkers** in. In het paleis sprongen er honderden heen en weer. Overal zaten kikkers: in de soep, in bad, in alle huizen, en iedereen werd gek van het gekwaak. Maar farao wilde de slaven nog steeds niet laten gaan. Ineens zat Egypte vol met **luizen**, die de mensen en de dieren overal beten. En toen de farao nog steeds weigerde de Hebreëen te laten gaan, liepen er plotseling **wilde dieren** door de straten. Beren, krokodillen en leeuwen. Maar farao trok zich er niets van aan.

Toen kwam er een **veeziekte** over het land waardoor veel dieren stierven. Alle mensen werden bang, behalve farao. Hij lag op zijn koninklijke bed en wel vijf dokters moesten hem krabben, want net als alle andere Egyptenaren had hij **huiduitslag** gekregen: hele grote pukkels en bulten die verschrikkelijk jeukten. Maar zelfs nu wilde farao niet luisteren...

Het begon heel erg te hagelen en te onweren, dagen lang. Overal in Egypte werd alle oogst op het land door de **hagel** verwoest. "Goed!" zei farao. "Gaan jullie je gang maar,

van mij mogen jullie meteen vertrekken!". Maar zodra de hagel ophield was hij zijn belofte dadelijk weer vergeten.

Nog meer plagen kwamen over Egypte. **Sprinkhanen** aten al het eten op, en toen die eindelijk weg waren werd het zo **donker** dat je zelfs midden op de dag degene die vlak naast je stond niet kon zien.

En toen zei de Eeuwige tegen Mosjè: "Nog altijd wil de farao jullie niet laten gaan. En daarom zal ik iets doen waardoor hij zeker van gedachte zal veranderen. Vertel je volk dat Ik door Egypte zal trekken en dat iedere **eerstgeborene** in het land zal sterven. Het oudste kind in ieder gezin, het oudste lam, het oudste kalf. Er zal een gehuil in Egypte klinken zoals er nog nooit geklonken heeft. En zo zal het gebeuren: zeg tegen het volk dat op de 10^e van deze maand iedereen een lam in huis moet nemen en op de 14^e van de maand moet het lam geslacht worden. Het vlees moeten ze opeten, en iedereen moet een beetje van het bloed van het lam aan zijn deurpost smeren. Als ik dan door het land trek zal ik voorbijgaan aan de deuren waar bloed op zit en in die huizen zal niemand sterven.

Deze dag moet voortaan een feestdag voor jullie zijn en als jullie en jullie kleinkinderen en achterkleinkinderen dit feest vieren mogen jullie zeven dagen lang alleen matses eten, er mag geen kruimeltje chameets in jullie je huizen te vinden zijn en je mag ook niet werken, niet op de eerste dag en niet op de zevende dag van het feest.

En zo gebeurde het. De Hebreëen slachtten hun lam en smeerden bloed aan hun deurposten. En die nacht, de nacht van de veertiende van de maand Nisan stierf in heel Egypte in ieder gezin het oudste kind. Ook de zoon van de farao stierf die nacht.

Alle vaders en moeders huilden en jammerden. En eindelijk, eindelijk luisterde farao naar Mosjè en Aharón. "Laat dat slavenvolk alsjeblieft weggaan en hun God dienen," zei hij. "Weg met ze, ik wil ze nooit meer zien."

Toen de Hebreëen dat hoorden waren ze ongelooflijk opgelucht. Maar ze waren ook bang dat de farao zich weer zou bedenken. "Laten we nog gauw wat brood bakken voor onderweg," zeiden de mensen tegen elkaar. Maar het deeg kreeg niet de tijd om te rijzen, zoveel haast hadden ze. Daarom namen ze het deeg maar plat en ongerezen mee. In een lange rij vertrokken ze uit Egypte: vaders en moeders met kinderen, oude mensen, jongens, meisjes en dieren.

En toen ze een paar dagen weg waren, je kunt het haast niet geloven.... toen kreeg de farao toch weer ontzettende spijt. Hij riep: "Wat heb ik nou gedaan! Hoe moet die stad ooit nog afgebouwd worden? Maar we halen ze nog wel

in!" zei hij tegen de soldaten. "Met al die kleine kinderen kunnen ze niet zo vlug lopen."

En op paarden en met vechtwagens gingen de soldaten in volle vaart achter de Hebreëen aan. Voorop reed een generaal die brulde dat ze op moesten schieten.

Intussen waren de Hebreëen in de buurt van de Rietzee gekomen. Opeens riep iemand: "Kijk daar eens! "Iedereen keek achterom. Eerst zag je een enorme stofwolk, daarna hoorde je gehinnik van paarden. De Egyptenaren! En ze konden geen kant op, ze stonden pal voor de zee.

De mensen werden verschrikkelijk bang. Maar Mosjè bleef kalm. "Het is niet nodig om bang te zijn," zei hij. "God heeft ons geholpen om uit Egypte te vertrekken, en Hij zal ons ook nu weer helpen."

Hij nam een stok en hield die boven de zee. En kijk: de wind blies het water weg, zodat er een pad dwars door de zee kwam. Over dat pad kon je zo naar de overkant lopen. Het was griezelig maar ze gingen. Tussen de muren van water door alsof ze over een rustig bospad liepen. Daar kwamen de Egyptische soldaten aan. Even aarzelden ze. De paarden hinnikten. Maar toen gaf hun generaal het bevel de Hebreëen te volgen door de zee. De vluchtelingen zagen ze aankomen en ze begonnen te rennen. Vlug, vlug, daar was de overkant!

Toen ook het laatste gezin aan de overkant was gekomen stak Mosjè zijn hand uit over de zee. De wind draaide, en het water van de zee kwam weer terug. Alle Egyptische soldaten verdronken. Even was het stil. Maar toen begonnen de mensen te zingen en te dansen. Eindelijk waren ze geen slaven meer, maar vrije mensen, op weg naar hun eigen land. En ieder jaar vanaf die dag vertellen we het verhaal van Mosjè en de Rietzee aan elkaar en aan onze kinderen. En we eten feestelijke gerechten en leunen met onze armen op de tafel als vrije mensen. En we eten ongerezen brood om ons de nacht te herinneren waarop onze voorouders uit Egypte vluchtten. Maar we eten ook altijd van het bittere kruid om nooit te vergeten dat we ooit slaven waren.

Seider discussiepunten:

- ★ Waarom wordt Pesach nog steeds gevierd?
- ★ Hoe brengen we wet en geweten met elkaar in overeenstemming?
- ★ Wat vinden we van de wetten in Thora?
- ★ Was Mozes een held (uitgaande van het verhaal zoals dat in Thora staat). Wat voor soort leider was hij?
- ★ Was de farao 'the bad guy' of een speelbal?
- ★ Waarom zijn er tien plagen nodig (en niet bijvoorbeeld maar eentje)?
- ★ Wat is de bedoeling van het verhaal over de uittocht uit Egypte?
- ★ Wat is vrijheid?
- ★ Hoe bewaken we onze vrijheden?
- ★ Zijn we nu werkelijk vrij, zijn we nergens meer 'slaaf' van?
- ★ Waarom is dit zo'n belangrijk verhaal waar in de hele Thora steeds naar wordt verwezen?
- ★ In dit verhaal werden de Israëlieten een volk (misschien wel zoals in Beresjiet, in het paradijsverhaal, de mens mens werd). Is dit een goede ontwikkeling? Wat is een volk? Wat zijn de voor- en nadelen van een volk?
- ★ Gaat liefde boven de wet (dat is ook een beetje wet en geweten natuurlijk).
- ★ Is hopen iets wezenlijk anders dan geloven? De wet is zeer centraal in de Joodse religie, welke rol speelt hoop erin?